

בארות המים

בכל מערבין

ל"ד ע"ב

נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה הרי זה עירוב, האי בור דקאי היבא אילימא דקאי ברשות היחיד פשיטא רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי דנחתא לתחת - הנה בגוונא דיש צבור רוחב ארבעה על ארבעה צפשוטו לא צעינן להא דרשות היחיד נחתא לתחת, אלא הוי הצור רשות היחיד מלד עלמו (וע' חזון יחזקאל שבת ז' עמ' 14).

ויעוין צמאירי (שבת 31) וז"ל כשם שרשות היחיד עולה עד לרקיע כך יורד ונוקב עד התהום וכן התבאר בהדיא בפרק בכל מערבין מה שאין כן ברשות הרבים שכל חריץ רחב ארבעה וגובה עשרה אף ברשות הרבים עכ"ל.

ויעוין בעבודת הקודש (ש"ג ס"א א' מט) וז"ל רשות היחיד יש לו גובה ועומק, לפיכך צור ברשות היחיד אפילו עמוק מאה אמה ואין צרצרו ארבעה הרי הוא רשות היחיד גמורה, שרשות היחיד נוקב ויורד עד התהום עכ"ל, ועמדו דמצואר דפירש סוגין אף צבור שאין צו ארבעה על ארבעה, ונתחדש דחשיב רשות היחיד מדינא דרשות היחיד נוקב ויורד עד התהום.

ויעוין בעבודת הקודש (לעיל ס"א א' מז) חורי רשות היחיד יש להם גובה ואין להם עומק, עשוין הן להשתמש על גביהן ולפיכך רואין אותן מלאין עד לרקיע, ואין עשוין להשתמש תחתיהן כדרך שאדם משתמש ברשות היחיד עלמו וצומו ועומקו עכ"ל, ומצואר דהא דרשות היחיד אית ליה גובה ועומק היינו משום דדרך אדם להשתמש אף צומו ועומקו

[ומה"ט רשות הרצים אינה תופסת אלא עד עשרה, והיינו משום דלא שלטי ציה רצים (ט)
 רש"י שבת 161 ד"ה חייב^ב].

אולם לכאורה הרשב"א לטעמיה (בעצה"ק שם או"י) דס"ל דדינא דאזיר רשות היחיד עולה עד לרקיע היינו אף בעמוד דל"ל מחילות, וז"ל כבר ביארנו שרשות היחיד יש לו גובה ואזירו עולה עד לרקיע, ויראה לי שהדין כן בכל מה שנעשה רשות היחיד ואפילו עמוד ברשות הרצים גובה עשרה ורחב ארבעה ואף על פי שאין לו מחילות ניכרות למעלה, וראיתי למקנת מגדולי המורים שאמרו שאין אור אלא לרשות היחיד שיש לו מחילות כצית וחצר וכיוצא בהן, ולא יראה לי כן עכ"ל, וכוונת הרשב"א למה דלידד הרמב"ן (שבת 51 טז ב) 'דכי אמרינן רשות היחיד עולה עד לרקיע דילמא צאזיר חצר אצל בעמוד לא', ובפשוטו נקטי האחרו' ככוונת הרמב"ן, דהא דרשות היחיד עולה עד לרקיע היינו רק מדינא דגוד אסיק מחילתא, ולכאורה לפ"ז לא שייך לדון בזה דרשות היחיד יורדת עד התהום, ותיקשי לדברי הרמב"ן אמאי צור ברשות היחיד שאין בו דע"ד הוי רשות היחיד כדמשמע לכאורה בסוגין.

מיהו יש שביארו דמודה הרמב"ן דלא בעינן בזה לדין גוד אסיק מחילתא, דהא האריך ונקט 'צית וחצר', אלא משמע דמודה לדברי הרשב"א דיסוד הדין משום דדרך להשתמש ברומו ועומקו, אלא דס"ל דדוקא צית וחצר דיס להן מחילות, דרך להשתמש אף בגובהן, ולפ"ז ניחא.

ויעוין בחזו"א (סי' סב סק"יג ד"ה שם צור תשעה) דעמד בהא דאמר' (שבת 51 טז ב) צעי רבי יוחנן צור תשעה ועקר ממנה חוליא והשלימה לעשרה מהו עקירת חפץ ועשיית מחילה בהדי הדדי קאתו ומיחייב או לא מיחייב, דמשמע דצבור עשרה פשיטא לן דחייב דהוי רשות היחיד אף קודם העקירה, ומשמע דרשות היחיד יורדת עד התהום אף בלא אזיר כלל (ויעו"ש דלידד לדמות)³.

^א **וכמו"כ** מצינו בכ"ד לענין עירובי חצירות, דעד עשרה חשיב תשמישו בנחת (ט"ז ע"א ויב"ד) וכן לענין לצרף החצירות, חלון שבין ב' חצירות בעינן דיהא מקצתו בתוך י' טפחים (ט"ז ע"א) ובגמ' (ט"ז ע"א) לא שנו אלא חלון שבין שתי חצירות אבל חלון שבין שני בתים אפילו למעלה מעשרה נמי אם רצו לערב מערבין אחד מאי טעמא ביתא כמאן דמלי דמי, ויעוין ברבנו יהונתן ובמאירי שם דביארו דהיינו משום דבבית ניחא תשמישתיה אף למעלה מעשרה (ויעוין בש"ר שם ואכמ"ל).

^ב **אך** האחרו' עמדו בהא בית שאין בו עשרה וקיריו משלימו לעשרה תוכו הוי כרמלית (שבת 51) דחזינן לכאורה דעכ"פ במקום הפסק מחיצה לא אמרי' רשות היחיד יורדת עד התהום (והאחרו' דנוש"ס דלפי דמה"ט הוירא"ה"י ואכמ"ל) אך י"ל דהיא דאיכא חלל גרע טפי, דבכה"ג אינו נטפל לרשות שעל גביו, משא"כ בגוונא דעקר חוליא,

תד"ה אי למעלה, הוה מצי למימר משום דהנותן עירובו יש לו ד' אמות אלא דבעי לשנויי אפילו נתכוון לשבות חוץ לד' אמות מן הבור דומיא דרישא כו' - וכן תירצו הרשב"א והריטב"א וכו' כ' בתוס' הרא"ש וכתוס' רבינו פרץ (בתי"ב) ועוד תירץ רבנו פרץ (בתי"ה) דא"כ הו"ל לרצא לאחויי רחיה לדבריו ממתני' יעו"ש.

ובחידושי הר"ן תירץ, לכל דינא דהנותן עירובו יש לו ד' אמות היינו דוקא ב' אמות רשות, משא"כ הכא דהצור היא רשות בפני"ע, וז"ל הקשה הרשב"א ז"ל כו' ותירץ כו' ולי אין נורף לך, דודאי רצא דאמר הנותן עירובו יש לו ד' אמות, הני מילי בשהן רשות אחת כגון שכולן רשות הרבים, ומשום הכי דאמר' דכיון שהוא מותר לטלטל ב' אמות ארבע אמות ואנו רואין כרשות היחיד ורשות היחיד עולה עד לרקיע הרי הוא כאלו נתכון לשבות למעלה, וה"נ אילו היו ארבע אמותיו נכנסות תוך חלל הצור הוה ליה כאילו נתכוין לשבות למטה, אבל כיון דודאי אין לו צבור כלום ליכא למימר דלהוי כאילו נתכוין לשבות למטה, דאע"ג דאמר' דמתא כמאן דמליא דמיא אפי' שצה רשות הרבים ורשות היחיד, התם מטעמא אחרינא הוא, דכיון שהעירוב נמדד מחוץ לעיר מפני שלא רצו חכמים להטריח לכל אחד למדוד מציתו אמרי' דמתא כמאן דמליא דמיא, אבל ארבע אמות דמסמיכין להו דרצא אינו אלא מטעם שהוא מותר לטלטל בהן, וזה אינו ענין לנותן עירובו צבור ונתכון לשבות למעלה, שהרי אין לו מארבע אמותיו צבור כלום, דאם כן הא מטלטל מרשות הרבים לרשות היחיד עכ"ל.

והנה הרי"ף והרמב"ם (פ"ו מעירובין ה"ט) השמיטו עיקר מימרא דרצא (לעיל לב' ז) דבאילן העומד בתוך עיבורה של עיר אף למעלה מעשרה עירובו עירוב, וכן הא דבתוך ד' אמות עירובו עירוב, והמגיד משנה ביאר דהרמב"ם דחה להך מימרא דרצא מכח קושית התוס' בסוגין, דמדלח משני הכא דמיירי בתוך ד' אמות, אלמא דסוגין פליגא על מימרא דרצא, וז"ל סוגיא דשמעתא גבי צור משמע לכאורה דאין הלכה כאותן דברים מדלח אוקמו לה בהכי עכ"ל [ויעוין עוד בתוס' לעיל (לב' ז ד"ה כמאן) דנתקשו נמי התם אמאי לא משני

דליכא אויר דבכה"ג נטפל טפי [וע' אהלות (פס"ו מ"ה) חצצו מארצו טומאה בחצץ כלים שבבית טומאים טומאה בבית כלים שבחצץ אם יש במקומן טפה על טפה על רום טפה טהורים ואם לאו טמאין שארצו של בית כמוהו עד התהום, וצידדו האחרו' דהך דינא הוי דין טפילות, דכל דליכא חלל ארצו של בית כמוהו] ומ"מ היינו דוקא היכא דאיכא מוחיצה, אך בבור בלא מוחיצה, י"ל דרשות היחיד יורדת עד התהום, אלא דלפ"ז יתכן דתרי דיני נינהו, ואי"ז שייך לדינא דעקר חוליא, דהתם הוי מדין טפילות, משא"כ הכא דמחובר לאויר רשות היחיד, חשיב כחלק מרשות היחיד ממש, ואף דבהך מקום ליכא מוחיצות כיון דליכא דע"ד, ודומיא דעולה עד לרקיע דנתבאר דהוי רשות היחיד אף בלא דין גוד אסיק.

כדרכא ותירצו נמי כעין דצריהם הכא דמשמע ליה דמיירי אף חוץ לד' אמות דומיא דמתניתין, ולדברי הרי"ף והרמב"ם י"ל דסוגיא דהתם נמי ללא כרבא].

שם, אלא דבעי לשנויי אפילו נתכוון לשובות חוץ לד' אמות מן הבור דומיא דרישא - הגרע"א תמה על תירוץ התוס', דהרי למאי דמשני בגמ' דקאי בכרמלית נמי לא הוי דומיא דרישא, דהא רישא ליכא לאוקמי צאלין העומד בכרמלית, דא"כ אף למעלה מעשרה טפחים עירוצו עירוב, והוסיף הגרע"א, דאף דצכה"ג הוי תרי שבותין, הולאה מרשות היחיד לכרמלית והשתמשות צאלין, דלידדו האחרו' צשיטת רש"י (לה א) דאסור אף צצין השמשות, אך השתא קיימינן צשיטת תוס', (והתוס' גופייהו (לקמן עס) תמהו על שיטת רש"י ופשיטא להו דאף תרי שבותין שרי צצין השמשות יעוין שם עוד, ויעוין צאחרו'.